

**STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI
ZWIĄZKU MIĘDZYGMINNEGO
„PUSZCZA ZIELONKA”**

ANDRZEJ BILLERT

WRZESIEŃ 2004

Spis treści

1. Zagadnienia wstępne – określenie celu i znaczenia strategii	5
2. Problematyka turystyczna w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego	6
3. Produkty turystyczne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym	6
3.1. Markowa turystyka rowerowa	6
3.1.1. Wprowadzenie	6
3.1.2. Cele programu	7
3.1.3. Założenia programu	7
3.2. Leśny Park Tematyczny: Międzynarodowa Wystawa Leśna – Dziedzictwo Leśne - Puszcza Zielonka	10
3.2.1. Wprowadzenie	10
3.2.2. Funkcje	11
3.2.3. Obszar	12
3.2.4. Program	13
3.2.5. Centrum Leśnego Parku Tematycznego	14
3.2.6. Realizacja i finansowanie	14
3.2.7. Inicjatywy realizowane na terenie Puszczy Zielonka łączące się z tematem Leśnego Parku Tematycznego	15
3.2.8. Potencjalni uczestnicy programu	16
3.2.9. Instytucje wspierające program merytorycznie	17
3.2.10. Osada leśna „Smolarnia Klasztorna” - przykładowa propozycja rozwiązania jednego z elementów programu Leśnego Parku Tematycznego	17
3.3. „Europejskie Szlaki Kulturowe” – „Szlak Cysterski”, szlaki pielgrzymkowe	19
3.3.1. Wprowadzenie	19
3.3.2. Cysterski Park Kulturowy Owińska – Radojewo	19
3.3.3. Cysterski szlak rowerowy Poznań – Owińska - Wągrowiec – Łekno	20
3.3.4. Europejskie Szlaki Pielgrzymkowe	21
3.4. „Europejska Sieć Napoleońska” – Napoleona w Owińskach	22
4. Produkty turystyczne o charakterze regionalnym	23
4.1. Szlak kościołów drewnianych	23
4.2. Szlak Warty	23
4.3. Szlaki konne	24
4.4. Szlaki sławnych ludzi: August Cieszkowski, Zygmunt Krasiński, Maksymilian Jackowski, Adam Mickiewicz	25

4.5. Rezerwy przyrody	26
5. Produkty turystyczne o charakterze lokalnym – „Puszcza Zielonka jako obszar wypoczynku sobotnio-niedzielnego”	26
5.1. Wstęp	26
5.2. Szlaki turystyki pieszej, ścieżki spacerowe, trasy rekreacyjne dla osób niepełnosprawnych	27
5.3. Zagospodarowanie brzegów jezior - kąpieliska i wędkarstwo	27
5.4. Turystyka wodna – kajaki i łodzie	28
5.5. Imprezy kulturalno-rekreacyjne	28
5.6. Parkingi	29
5.7. Usługi gastronomiczne	29
5.8. Agroturystyka i usługi hotelarskie	29
5.9. Obiekty sportowo-rekreacyjne np. pola golfowe, tory hipiczne, obiekty usług lotniczych, korty tenisowe, zespoły boisk sportowych i inne.....	31
5.10. Plenery malarskie i fotograficzne.....	31
5.11. Turystyka kongresowo-biznesowa.....	31
6. Rekomendacje	32
6.1. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie zagospodarowania turystycznego	32
6.1.1. Poznań	32
6.1.2. Suchy Las i Oborniki	33
6.1.3. Wągrowiec i Rogoźno	33
6.1.4. Łubowo, KłECKO, Gniezno	34
6.1.5. Kostrzyn i Czarniejewo	34
6.2. Zapewnienie dogodnego dojazdu na teren gmin Związku komunikacją szynową	34
6.3. Współpraca z instytucjami i organizacjami mogącymi mieć wpływ na podniesienie atrakcyjności turystycznej gmin Związku	35
6.4. Współpraca z wyższymi uczelniami w zakresie prowadzenia prac badawczych, realizacji praktyk i plenerów studenckich oraz wykonywania prac dyplomowych dotyczących terenu Związku	35

6.5. Uczestnictwo w związkach turystycznych oraz organizacjach, których działalność ma znaczenie dla zagospodarowania turystycznego Puszczy Zielonka	36
6.6. Promocja tematu turystycznego: lokalne punkty informacyjne, strona internetowa www., współpraca z mediami, współpraca z ośrodkami informacji turystycznej i biurami turystycznymi	36
6.7. Wydawanie materiałów informacyjnych dotyczących walorów Turystycznych przyrodniczych i kulturowych gmin Związku	37
6.8. Baza danych turystycznych	37
6.9. Starania o pozyskanie sponsorów i funduszy na realizację celów turystycznych	37
7. Ustalenia końcowe.....	37

1. Zagadnienia wstępne – określenie celu i znaczenia strategii

Celem strategii rozwoju turystyki jest określenie kierunków rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego gmin Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Strategia ma być dokumentem pomocnym dla gmin Związku w realizacji zadań planistycznych uwzględniających turystykę i rekreację jako istotną formę działalności gospodarczej. Program rozwoju turystyki ma także umożliwiać mieszkańcom gmin oraz podmiotom gospodarczym podejmowanie działań związanych z turystyką np. tworzenie gospodarstw agroturystycznych, realizacja usług gastronomicznych, budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych i innych.

Strategia ma służyć wykreowaniu produktów turystycznych. Wynika stąd konieczność rozpoznania potencjalnych grup odbiorców usług turystycznych. Oferta musi być dobrej jakości, kompleksowa i odpowiadająca możliwie szerokiemu zapotrzebowaniu społecznemu. Produkty turystyczne powinny wzajemnie się uzupełniać, a co najmniej nie być ze sobą sprzeczne.

Strategia bazuje na rozpoznanych walorach turystycznych gmin Związku – są to głównie wartości przyrodnicze, kulturowe oraz istniejąca infrastruktura przydatna dla obsługi ruchu turystycznego. Zakłada się najlepsze wykorzystanie tych wartości poprzez zapewnienie infrastruktury obsługującej oraz dobrą promocję. Rozwój turystyki nie może zagrażać zachowaniu cennych walorów naturalnych i kulturowych.

W Strategii wzięto pod uwagę wyniki badań przeprowadzonych w 2001 roku, dotyczących potrzeb ruchu turystycznego w Puszczy Zielonka. Wskazywały one na brak podstawowych elementów infrastruktury turystycznej takich jak szlaki rowerowe i punkty przystankowe, nieuporządkowaną sieć szlaków pieszych i brak aktualnych map i przewodników po tym regionie.

Programu rozwoju turystyki opracowano dla całego obszaru Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Realizacja poszczególnych zadań programu powinna się odbywać w sposób zintegrowany na poziomie całego Związku lub gmin uczestniczących w konkretnych zadaniach.

Strategia uwzględnia istniejące dokumenty planistyczne szczebla lokalnego i regionalnego.

W strategii określone zostały grupy tematyczne o różnym zakresie potencjalnych odbiorców. W związku z tym zadania turystyczne pogrupowane zostały według obszarów zamierzonego oddziaływania:

- tematy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,

- tematy o znaczeniu regionalnym (wojewódzkim),
- tematy o znaczeniu lokalnym.

Poszczególne grupy powinny się wzajemnie uzupełniać zarówno pod względem oferty turystycznej jak i podejmowanych działań promocyjnych.

2. Problematyka turystyczna w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego

W Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego uznano, że turystyka powinna stać się istotnym elementem gospodarki województwa wielkopolskiego.

Puszcza Zielonka została uznana jako jeden z dziesięciu obszarów na terenie województwa, które charakteryzują się wysokimi walorami naturalnymi. Również część terenu Związku określono jako obszar atrakcyjny pod względem walorów antropogenicznych – ze względu na przebiegający w południowej części Szlak Piastowski.

Teren Puszczy Zielonka uznano jako szczególnie predestynowany do uprawiania turystyki weekendowej, szkolnej i wypoczynkowej a także dla turystyki biznesowej.

3. Produkty turystyczne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym

3.1. Markowa turystyka rowerowa

3.1.1. Wprowadzenie

Turystyka rowerowa należy w obecnej chwili do najpopularniejszych form spędzania wolnego czasu. Według publikacji „Życie w Poznaniu 2001, Miasto – Mieszkańcy – Instytucje (Redakcja naukowa: Ryszard Cichocki, Krzysztof Podemski, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań 2002) 61% poznanianków jeździło w ciągu roku przynajmniej raz na rowerze. Rower jest najpopularniejszą formą aktywności fizycznej poznanianków wyprzedzając między innymi długie piesze wycieczki, pływanie, grę w piłkę, siłownię i aerobik. Oznacza to, że już chociażby ze względu na mieszkańców Poznania, usługi związane z turystyką rowerową powinny pełnić jedną z wiodących ról w strategii rozwoju turystycznego. Uwzględniając fakt braku w Polsce większej ilości terenów do bezpiecznego uprawiania turystyki rowerowej, obszar gmin Związku ma istotną szansę stać się atrakcyjnym terenem turystyki rowerowej w skali krajowej. Ponieważ również turystyka rowerowa cieszy się dużą popularnością w krajach Zachodniej Europy między innymi w Niemczech, Danii, Holandii, Wielkiej Brytanii, dlatego warto aby turystyka rowerowa stała się markowym produktem turystycznym tzn. spełniającym kryteria wysokiej jakości zarówno co do tras rowerowych jak i warunków obsługi.

Na terenie gmin Związku podjęto już pierwsze ważne działania dla rozwoju turystycznego ruchu rowerowego: oznakowanych 222 km tras rowerowych oraz wydano mapę tras rowerowych. W ramach programu SAPARD do połowy roku 2005 wykonane zostaną następujące zadania związane z obsługą ruchu rowerowego:

- budowa dwóch leśnych miejsc postoju,
- budowa sześciu miejsc przystankowych ze stołem i ławami,
- oznakowanie tras turystycznych dwudziestoma słupami granitowymi,
- renowacja szlaków rowerowych (a także pieszych),
- ustawionych zostanie czternaście witacze, sześć map wielkoformatowych, dziesięć tabliczek drogowskazowych do rezerwatów przyrody,
- wydany zostanie przewodnik, zaktualizowana mapa i materiały promocyjne.

Mimo relatywnie dużego zainwestowania w strukturę obsługującą ruch rowerowy, działania te stanowią zaledwie początkowy etap realizacji programu markowej turystyki rowerowej, dla której proponuje się roboczy tytuł „Zielony Rower”.

3.1.2. Cele programu

Określone zostały trzy podstawowe cele programu:

- Stworzenie z turystyki rowerowej markowego produktu turystycznego atrakcyjnego w skali europejskiej.
- Aktywizacja gospodarcza mieszkańców gmin Związku związana z usługami w zakresie turystyki rowerowej
- Ochrona walorów przyrodniczych Puszczy przed degradacją spowodowaną nieukierunkowaniem rozwojem ruchu rowerowego

3.1.3. Założenia programu

Główne założenia programu są następujące:

- Dążenie do zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa tras rowerowych oraz zapewnienia właściwego standardu jakości nawierzchni.
- Zapewnienie bezpieczeństwa ruchu rowerowego w miejscowościach przez które przebiegają trasy rowerowe – szczególnie w obszarach związanych ze zwiedzaniem ciekawych miejsc, dojazdem do dworca kolejowego, restauracji, sklepu rowerowego itp. Postulat ten dotyczy w sposób bezpośredni Czerwonaka, Kiszkowa, Murowanej Gośliny, Pobiedzisk oraz Skoków i Swarzędza (po włączeniu tych miast do systemu

znakowanych szlaków rowerowych). Niezależnie jednak od przebiegu tras rowerowych, miejscowości gminne powinny być przykładem pozytywnego stosunku do ruchu rowerowego.

- Rozbudowa sieci turystycznych tras rowerowych również o gminy przyległe. Zwiększenie długości i różnorodności tras rowerowych jest warunkiem koniecznym dla stworzenia warunków dla dłuższego pobytu turysty rowerowego.
- Zorganizowanie tras rowerowych dla rowerzystów górskich wykorzystując tereny o gorszej jakości przyrodniczej np. tereny po żwirowniach. Na terenie Pobiedzisk wykorzystano stare wysypisko śmieci do urządzenia toru rowerowego. Tereny po żwirowniach znajdujące się między innymi w gminach Czerwonak, Murowana Goślina i Skoki stwarzają potencjalną możliwość wykorzystania ich dla budowy torów rowerowych.
- Zapewnienie odpowiedniego dojazdu z rowerem na teren puszczy – wyposażenie pociągów w wagony umożliwiające przewóz rowerów w tym także większej ilości, parkingi strategiczne dla turystów przyjeżdżający z rowerami. Dotyczy to głównie linii Poznań - Wągrowiec i Poznań - Gniezno.
- Wyznaczenie bezpiecznych tras rowerowych prowadzących z Poznania na tereny Puszczy Zielonka z czym łączy się między innymi odtworzenie przeprawy przez Wartę między Radojewem a Owińskami.
- Poparcie inicjatywy dołączenie do pociągu relacji Berlin – Warszawa – Berlin wagonu rowerowego.
- Wspieranie idei wyznaczenia trasy rowerowej EuroVelo nr 2 na odcinku Berlin – Poznań – Gniezno oraz wydania mapy tej trasy z informacjami o trasach rowerowych na terenie Puszczy Zielonka. Przy trasie EuroVelo przebiegającej przez gminy związku warto zlokalizować zajazdy rowerowe np. w Katarzynkach w gminie Swarzędz oraz w Promnie w gminie Pobiedziska.
- Inicjowanie powstawania gospodarstw agroturystycznych, pensjonatów i kempingów obsługujących turystykę rowerową, przystosowanych do różnych grup odbiorców i ich założeń. Najkorzystniejsze są lokalizacje takich obiektów bezpośrednio przy trasach rowerowych lub w ich pobliżu.
- Inicjowanie powstawania infrastruktury obsługującej ruch rowerowy: obiekty małej gastronomii, sklepy rowerowe i punkty naprawy rowerów, wypożyczalnie rowerowe itp.

- Zorganizowanie pól namiotowych. Najkorzystniej lokalizować je nad jeziorami, między innymi między Pobiedziskami a Tucznem (obecnie znajdują się tam takie obiekty, ale może być ich więcej), nad Jeziorem Kowalskie oraz nad jeziorami w gminie Skoki. W przypadku jezior śródleśnych w Puszczy Zielonka raczej nie wskazane jest lokalizowanie tam większych pól namiotowych..
- Wyznaczanie małych miejsc kempingowych umożliwiających rozbić do 4 namiotów lub nocleg w szałasie drewnianym. Miejsca takie powinny być zorganizowane przy leśniczówkach lub w osadach leśnych, najlepiej na ogrodzonym terenie aby rowerzyści mogli czuć się bezpiecznie. Miejsca takie nie byłyby przeznaczone na dłuższy pobyt ale raczej na jeden nocleg podczas podróży rowerowej.
- Zorganizowanie kąpielisk przystosowanych do obsługi ruchu rowerowego. Wyposażenie kąpielisk powinno zapewniać możliwość dobrego i bezpiecznego pozostawienia roweru szczególnie w przypadku pojedynczych rowerzystów (lub pary) np. może to być zamknięty boks rowerowy zamykany na blokadę rowerową. Raczej niewskazane jest tworzenie nowych kąpielisk, ale wykonanie odpowiedniego zagospodarowania na już istniejących obiektach – dotyczy to również tzw. dzikich plaż.
- Wyposażenie tras rowerowych w place i miejsca odpoczynkowe, punkty widokowe, punkty informacyjne. W zależności od potrzeb przewiduje się kontynuowanie już prowadzonego procesu zagospodarowywania tras rowerowych.
- Wprowadzenie indywidualnych, charakterystycznych elementów zagospodarowania wyróżniających trasy rowerowe Puszczy Zielonka. Między innymi dla celów marketingowych wskazane byłoby wyróżnienie tras rowerowych pewnym charakterystycznymi znakami.
Wzorem angielskich tras rowerowych budowanych przez Sustrans można byłoby w ważnym turystycznie punkcie na terenie każdej gminy ustawić specjalny „słup rowerowy” z umieszczonym na nim charakterystycznym znakiem. Zebranie olówkowych odrysów takich znaków uprawniałoby do uzyskania Kolarskiej Odznaki Puszczy Zielonka z czym mogłoby się łączyć uzyskiwanie pewnych przywilejów.
- Organizowanie ogólnodostępnych rajdów rowerowych na rozpoczęcie i zakończenie sezonu rowerowego w Puszczy Zielonka.
- Organizowanie sportowych zawodów rowerowych w kolarstwie górskim i szosowym. Szosowe zawody kolarskie odbywające się na terenie gminy Pobiedziska mogłyby

stać się podstawą zorganizowania imprezy kolarskiej ogólnozwiązkowej tym bardziej, że niektóre drogi na terenie gmin Związku chętnie wykorzystywane są dla treningów rowerowych.

Zrealizowanie na terenie Związku profesjonalnej trasy dla rowerów górskich mogłoby pozwolić na organizowanie Bike Maratonów o znaczeniu regionalnym lub krajowym.

- Propagowanie organizowania wczasów rowerowych na terenie gmin Związku.
- Organizowanie wakacyjnych wycieczek i obozów rowerowych dla młodzieży z gmin Związku. Wykorzystanie w organizacji tych imprez pomocy studentów odbywających praktyki wakacyjne.
- Przygotowywanie materiałów turystycznych, map, przewodników, opracowywanie tras tematycznych itp. Materiały te powinny być wydane pod kątem turystów polskich i zagranicznych.
- Prowadzenie stałego marketingu tras rowerowych i walorów Puszczy Zielonka i jej okolic w różnych mediach i wśród organizatorów turystyki. Promocja turystyki rowerowej w Puszczy Zielonka na targach krajowych i zagranicznych.
- Prowadzenie stałego monitoringu funkcjonowania turystyki rowerowej na terenie gmin Związku.
- Współpraca z organizacjami i instytucjami zainteresowanymi właściwym rozwojem turystyki rowerowej na terenie Puszczy Zielonka i jej okolic.
- Pozyskiwanie środków z różnych źródeł finansowania.

3.2. Leśny Park Tematyczny: Międzynarodowa Wystawa Leśna - Dziedzictwo Leśne - Puszcza Zielonka

3.2.1. Wprowadzenie

Propozycja zorganizowania Leśnego Parku Tematycznego nazwanego: „Międzynarodowa Wystawa Leśna – Dziedzictwo Leśne - Puszcza Zielonka” nawiązuje do idei i tradycji Międzynarodowej Wystawy Budownictwa (IBA) organizowanej cyklicznie w Niemczech od 1901 roku. Aktualnie realizowana na terenie Łużyc IBA „Fürst-Pückler-Land” wykracza poza tradycyjnie realizowaną przez IBA funkcję promocji osiągnięć w zakresie urbanistyki i architektury i jest wielkim procesem kształtowania krajobrazu zniszczonego przez działalność kopalni odkrywkowych.

Termin Międzynarodowa Wystawa Leśna nie oznacza okresowego cyklu prezentacji zagadnień leśnych, jest raczej uruchomieniem pewnego procesu obrazującego, w sposób

możliwie pełny dziedzictwo leśne i wyznaczającego kierunki zagospodarowania lasów. Działania te mają doprowadzić do powstania stałego, Leśnego Parku Tematycznego. Włączenie się w znaną w Europie formułę IBA (w odmianie leśnej zastępując literę „B” – Bau (budowa) literą „W” – Wald (las) brzmiałoby to IWA), ma ułatwić międzynarodowe zrozumienie idei, celu i formy pracy nad Leśnym Parkiem Tematycznym, ma także pozwolić na łatwiejsze pozyskiwanie zagranicznych funduszy na realizację programu.

Zajęcie się tematyką leśną w formie Międzynarodowej Wystawy Leśnej jest krokiem dalszym w stosunku do tradycyjnej IBA, w zakresie poznawania i kształtowania środowiska człowieka – środowiska leśnego. Jest zwróceniem uwagi na obszar zajmujący około 30% terenu Europy. Las, mimo iż wszystkim jest dobrze znany, jest jednak przez ogół społeczeństwa słabo poznany, a przez to narażony na rozliczne niebezpieczeństwa. Dlatego celem Międzynarodowej Wystawy Leśnej powinno być określenie roli i znaczenia lasów we współczesnej Europie poprzez pokazanie wszechstronnych związków człowieka z lasem na przestrzeni historycznej, zobrazowanie walorów środowiska leśnego, pożytków płynących z lasów, zagrożeń obszarów leśnych oraz prezentowanie i promowanie ekologicznych modeli gospodarstwa leśnego i użytkowania lasu. Doświadczenia Międzynarodowej Wystawy Leśnej powinny być szeroko promowane w skali krajowej i europejskiej.

Program Międzynarodowej Wystawy Leśnej ma być twórczą odpowiedzią na coraz bardziej dominujący w Europie pogląd, że funkcja pozaprodukcyjna lasu jest zdecydowanie ważniejsza od funkcji produkcyjnej.

3.2.2. Funkcje

Leśny Park Tematyczny powinna pełnić następujące zadania:

- edukacja ekologiczna oraz edukacja obejmująca ochronę i kształtowanie krajobrazu przyrodniczego i kulturowego,
- wypracowanie modelowych rozwiązań w zakresie użytkowania terenów leśnych, które mogłyby być przykładem dla innych terenów leśnych i przyleśnych,
- prowadzenie różnorodnej działalności badawczej,
- prowadzenie prac warsztatowo-eksperymentalnych związanych z życiem dawnych osad na terenach leśnych i odtwarzaniem dawnych technik leśnych,
- przywracanie znajomości starych rzemiosł łączących się z tematyką leśną,
- pozyskiwanie zdrowych ekologicznie produktów leśnych – owoców lasu,
- wypoczynek i rekreacja,

- aktywizacja gospodarcza ludności zamieszkującej tereny rolne i leśne, wzrost zatrudnienia w zakresie specjalności leśnych,
- promocja lasów i leśnictwa,
- inspiracja społeczeństwa do podejmowania różnych działań w zakresie gospodarki, turystyki i rozwoju intelektualnego.

Działalność Leśnego Parku Tematycznego nie może wpłynąć ujemnie na ochronę przyrody - wręcz przeciwnie, ma się przyczynić do lepszej i bardziej świadomej ochrony dziedzictwa leśnego.

Funkcjonowanie Leśnego Parku Tematycznego nie powinna również utrudniać wypełniania działalności statutowej gospodarza terenu - Lasów Państwowych.

Realizacja programu powinna także przyczynić się do zwiększenia powierzchni leśnej poprzez zalesianie gruntów porolnych, między innymi w celu tworzenia korytarzy ekologicznych. Za szczególnie korzystne należałoby uznać połączenie Puszczy Zielonka z Puszczą Notecką. Można by to było przeprowadzić np. w obszarze Brzeźno – Nienawiszcz – Słomowo – Parkowo.

3.2.3. Obszar

Leśnym Parkiem Tematycznym planuje się objąć głównie lasy Puszczy Zielonka, tworzące Park Krajobrazowy „Puszcza Zielonka”. Planowa gospodarka leśna prowadzona jest na tych ziemiach od ponad 150 lat, ale tradycja zagospodarowania lasów na tym terenie liczy kilkaset lat, ponieważ ziemie te przynależały do klasztoru cysterek w Owińskach i cystersów w Wągrowcu. Do obszaru Leśnego Parku Tematycznego planuje się również włączyć lasy na terenie miasta Poznania, przynależące w przeszłości do klasztoru cysterek w Owińskach – tereny Radojewa i okolic. Na terenie dawnych dóbr cysterek owińskich planuje się powołanie (niezależnie od realizacji programu LPT) Cysterskiego Parku Kulturowego Owińska-Radojewe, formalnie włączając te ziemie w europejskie dziedzictwo kulturowe.

W zależności od zakresu Leśnego Parku Tematycznego, można byłoby objąć programem również Park Krajobrazowy „Promno” i Lasy Czerniejewskie. Terenem działalności Leśnego Parku Tematycznego powinny być nie tylko obszary ściśle leśne, ale także przylegające do lasów.

Istotną zaletą proponowanych terenów leśnych jest ich dobre położenie w pobliżu Poznania – ważnego węzła komunikacyjnego oraz łatwy dostęp z dróg krajowych nr 2 i nr 5.

3.2.4. Program

Proponuje się wdrażanie programu w formie bloków tematycznych realizowanych na określonych terenach leśnych lub przyleśnych.

Propozycje bloków tematycznych:

- Środowisko leśne, las jako ekosystem, ochrona przyrody i krajobrazu, zagrożenia lasu, tworzenie korytarzy ekologicznych, restytucja zagrożonych gatunków, wdrażanie programu Natura 2000. W ramach edukacji ekologiczno-leśnej proponuje się między innymi organizację zielonych szkół i klas, zorganizowanie stacji przyrodniczych, prowadzonych przez różne organizacje leśne, przyrodnicze i ekologiczne, wyznaczenie ścieżek przyrodniczo-leśnych, punktów obserwacji przyrody, wież widokowych np. na Dziewiczej Górze. Bardzo duże znaczenie dla prowadzenia edukacji leśnej może mieć ośrodek edukacyjny Akademii Rolniczej w Zielonce oraz znajdujące się przy nim arboretum. Do tworzenia zielonych szkół i stacji przyrodniczych można wykorzystać stare budynki szkolne i ew. stare leśniczówki. Jedną z takich stacji mogłaby powstać w tzw. starej leśniczówce w Głębocku.
- Historia leśnictwa i administracji leśnej, ochrona zabytków budownictwa leśnego, leśnictwo współczesne, perspektywy gospodarki leśnej.
- Historia osadnictwa na terenach leśnych, podróże przez las. Proponuje się żywe (działające w realiach historycznych) rekonstrukcje osad leśnych, grangi cysterskiej, karczmy leśnej Maruszka, odtworzenie osady olenderskiej. Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego jest właściwe zagospodarowanie dawnych traktów drogowych, leśnych i pielgrzymkowych, przywrócenie starych przepraw przez Wartę, między innymi w Owińskach i Radzimu. Dla Radzimia-Starczanowa proponuje się utworzenie żywego skansenu archeologiczno-architektonicznego, który oprócz funkcji wystawienniczej pełniłby rolę stacji badawczej obsługującej prace archeologiczne i historyczne prowadzone na Ostrowie Radzimskim i w jego okolicach.
- Bogactwo pożytków leśnych. Proponuje się odtworzenie starych metod gospodarki leśnej i prowadzonych w lasach: pozyskiwanie i przetwarzanie surowców leśnych, rekonstrukcje historycznych sposobów hodowli leśnych i bartnictwa, rekonstrukcje dawnych urządzeń leśnych np. mielerzy, piecy smolarsko-terpentynowych, rekonstrukcje obiektów przemysłowych lokalizowanych na terenie lasów np. hut i kuźni, młynów foluszy. Przystosowanie do celów ekspozycyjnych młynarskiej osady leśnej Łysy Młyn koło Radojewa.

- Historia i współczesność łowiectwa i rybołówstwa – odtworzenie tradycji łowieckich związanych z domem historycznym na przykładzie dworu w Łopuchowie, pokazy dawnych technik polowań, rekonstrukcje broni myśliwskiej, tradycje gospodarki rybackiej, odtworzenie stawów rybnych związanych z gospodarką cysterską. Dużej pomocy w realizacji tego tematu należałoby oczekiwać ze strony Muzeum Środowiska Przyrodniczego i Łowiectwa w Uzarzewie. Temat rybołówstwem mógłby być opracowany przez Wielkopolski Park Etnograficzny w oparciu o przynależny do muzeum, leżący nad Jeziorem Kowalskim dom szachulcowy w Jerzykowie.
- Lasy w kulturze i literaturze.
- Turystyka i rekreacja leśna – stworzenie bogatej i różnorodnej oferty usług turystycznych związanych z terenami leśnymi w tym: wykorzystanie starych leśniczówek i innych obiektów leśnych dla działalności turystycznej i agroturystycznej.
- Współistnienie miasta i lasu - kreowanie modelowych rozwiązań na przykładzie kształtowania relacji między miastem Poznaniem, a Puszczą Zielonką.

3.2.5. Centrum Leśnego Parku Tematycznego

Funkcję centrum Leśnego Parku Tematycznego mógłby pełnić pałac w Owińskach (dawny pałac von Treskow). Centrum oprócz funkcji informacyjno-wystawienniczej pełniłoby rolę instytucji szkoleniowej prowadzącej międzynarodowe warsztaty dotyczące kształtowania krajobrazu. Przewiduje się w związku z tym stworzenie w Owińskach partnerskiego ośrodka dla istniejącej w Berlinie Europejskiej Akademii Środowiska Miejskich (European Academy of the Urban Environment) – Europejskiej Akademii Środowisk Leśnych i Polnych, która zajmowałby się środowiskiem naturalnym i wiejskim.

3.2.6. Realizacja i finansowanie

Pierwszym etapem powinno być przygotowanie szczegółowego programu merytoryczno-finansowego. Wskazane byłoby powołanie w tym celu Zespołu Wdrażającego, który podjąłby starania o sfinansowanie przygotowania programu, a później starałby się o finansowanie poszczególnych jego etapów.

Ze względu na szeroki zakres tematyczny program mógłby być finansowany z różnych funduszy europejskich i krajowych – każdy z bloków tematycznych może posiadać osobny budżet.

Rozpoznanie źródeł finansowania należałoby zacząć od Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Oprócz środków własnych Narodowy Fundusz posiada rozeznanie w możliwościach uzyskania środków z Unii Europejskiej.

Mniejsze środki na poszczególne programy mogłyby być pozyskiwane między innymi z wojewódzkich i gminnych funduszy ochrony środowiska oraz polskich i zagranicznych funduszy leśnych, ekologicznych, ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, zagospodarowania terenów wiejskich, aktywizacji zawodowej i integracji społeczności lokalnych.

3.2.7. Inicjatywy realizowane na terenie Puszczy Zielonka łączące się z tematem Leśnego Parku Tematycznego

Idea powołania Leśnego Parku Tematycznego bazuje na wcześniejszych inicjatywach i pracach dotyczących tego obszaru. Główne z nich to:

- Prace studialno-planistyczne Miejskiej Pracowni Urbanistycznej nad projektem „Poznański Obszar Metropolitalny – pasma aktywizacji turystycznej”. Projekt uzyskał w 2002 roku wyróżnienie specjalne w konkursie „Działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich”.
- Podpisanie, dnia 28 września 2002 roku, listu intencyjnego w sprawie powołania „Cysterskiego Parku Kulturowego Owińska-Radojewo” – prace nad Parkiem prowadzi Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Poznaniu.
- Rozpoczęcie badań nad grodem Ostrów Radzim, leżącym na Warcie. Badania prowadzone są pod auspicjami Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i prof. dr hab. Zofii Kurnatowskiej z Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Poznaniu. Inicjatywa badań pochodziła od Starosty Poznańskiego i Burmistrza Murowanej Gośliny. W badania i promocję Radzimia od początku czynnie zaangażowana jest młodzież z Liceum Technicznego w Murowanej Goślinie.
- Wyznaczenie ponad 200 km turystycznych tras rowerowych oraz szlaku konnego „Wilczy szlak” na terenie Puszczy Zielonka.
- Wyznaczenie ścieżki przyrodniczo-leśnej „Dziewcza Góra” wraz z zieloną klasą na terenie Nadleśnictwa Czerwonak.
- Wyznaczenie przyrodniczej ścieżki edukacyjnej na terenie gminy Kiszkowo.
- Wydanie mapy turystycznej Puszczy Zielonka.

- Inicjatywa powołania Poznańskiego Centrum Edukacji Ekologiczno-Przyrodniczej w Radojewie (publikacja Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny 5/2002).
- Inicjatywa przywrócenia przeprawy przez Wartę między Radojewem a Owińskami (publikacja Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny 2/200).

Lasy Puszczy Zielonka objęte są Parkiem Krajobrazowym „Puszcza Zielonka”. Do programu można włączyć również lasy Parku Krajobrazowego „Promno”.

Na terenie Puszczy Zielonka działa Leśny Zakład Doświadczalny Akademii Rolniczej, a w miejscowości Zielonka znajduje się Arboretum.

3.2.8. Potencjalni uczestnicy programu

Przewiduje się następujących uczestników programu:

- Głównym inicjatorem i koordynatorem Programu powinien być Związek Międzygminny Puszcza Zielonka.
- Wskazane byłoby, aby program uzyskał patronat i wsparcie Ministra Środowiska oraz Ministra Kultury i Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.
- Głównym podmiotem wdrażającym program powinny być Lasy Państwowe - instytucja zarządzająca terenami leśnymi i prowadząca gospodarkę leśną. Szczególną rolę powinien odegrać Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, którego statutowym celem jest szeroka popularyzacja tematyki leśnej i ukazywanie roli lasu w dziejach i kulturze narodowej. Ośrodek posiada bardzo dobre zaplecze intelektualne i materialne pozwalające na przygotowanie i wdrażania wielu zagadnień przewidzianych do realizacji w ramach Leśnego Parku Tematycznego.
- Przygotowaniem i wdrażaniem programu powinno być również zainteresowane miasto Poznań, dla którego Międzynarodowa Wystawa Leśna może być doskonałą promocją w skali międzynarodowej. Międzynarodowa Wystawa Leśna, odbywająca się bezpośrednio przy, a częściowo nawet w granicach miasta, może znacznie podnieść rangę Poznania jako dobrego miejsca do zamieszkania. W Unii Europejskiej może się to łączyć z napływem ludzi a wraz z nimi - kapitału.
- Istotnego wsparcia programu należy oczekiwać również od Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Marszałkowskiego, Starostwa Powiatowego, władz miast i gmin objętych programem, Zarządu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej, organizacji ekologicznych i turystycznych, a także Ambasady Królestwa Niderlandów – osadnictwo olęderskie.

3.2.9. Instytucje wspierające program merytorycznie

Oczekuje się iż merytorycznego wsparcia programowi udziela:

- Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy,
- Muzeum Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, wraz z oddziałami: Środowiska Przyrodniczego i Łowiectwa w Uzarzewie, Wikliniarstwa i Chmielarstwa w Nowym Tomyślu, Młynarstwa i Wodnych Urzędzeń Przemysłu Wiejskiego w Jaraczu, Skansen i Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu,
- Akademia Rolnicza, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Akademia Wychowania Fizycznego,
- Zakład Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN,
- Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Poznaniu,
- Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Poznaniu,
- Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu,
- Miejska Pracownia Urbanistyczna w Poznaniu,
- Organizacje leśne, przyrodnicze i ekologiczne.

3.2.10. Osada leśna „Smolarnia Klasztorna” - przykładowa propozycja rozwiązania jednego z elementów programu Leśnego Parku Tematycznego

Propozycja założenia osady leśnej „Smolarnia Klasztorna” ma stanowić jeden z elementów programu „Leśny Park Tematyczny – Międzynarodowa Wystawa Leśna – Dziedzictwo Leśne – Puszcza Zielonka”. W ramach tego programu przewiduje się realizację bloku tematycznego dotyczącego pokazania bogactwa pożytków leśnych w tym również historii przemysły leśnego. Realizacja osady leśnej, która ma szansę spotkać się z dużym, pozytywnym odbiorem społecznym i zainteresowaniem medialnym, ma również oprócz swoich walorów edukacyjnych i turystycznych służyć promocji tematu „Leśnego Parku Tematycznego”, a przez to ułatwić wdrażanie innych elementów tego programu, w tym również pozyskiwanie źródeł finansowania.

Nazwa osady leśnej „Smolarnia Klasztorna” lub „Smolarnia Cysterska” ma charakter wstępny, roboczy. Określa ona główny charakter tej osady, oraz wyróżnia ją spośród wielu podobnie nazywających się osad leśnych jako smolarnię leżącą na dawnych terenach przynależnych do klasztoru cystersów łeknieńsko-wągrowieckich oraz cysterek owińskich.

Główne cele budowy osady leśnej „Smolarnia Klasztorna”:

- 1. Szeroka edukacja społeczna w zakresie:*
 - *zainteresowania tematyką leśną,*
 - *pokazania pożytków płynących z lasu,*
 - *zwrócenie uwagi na konieczność ochrony lasów,*
 - *odtworzenia dawnego przemysłu leśnego oraz przywrócenia dawnych zawodów leśnych,*
 - *zwrócenia uwagi na wykorzystania naturalnych i odtwarzalnych źródeł energii: drewno i woda,*
 - *zobrazowania ekologicznych zasad funkcjonowania osadnictwa leśnego.*
- 2. Wykorzystanie osady leśnej do prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk: leśnych i rolnych, przyrodniczych, historycznych i kulturowych.*
- 3. Prowadzenie działalności w zakresie usług turystycznych.*
- 4. Aktywizacja gospodarcza regionu związana z obsługą ruchu turystycznego.*
- 5. Promocja tematu i ułatwienie wdrażania całego programu „Leśnego Parku Tematycznego”*
- 6. Promocja regionu oraz Wielkopolski w skali krajowej a w przypadku rozwinięcia się tematu również w skali międzynarodowej.*

Charakterystyka wstępna osady leśnej „Smolarnia Klasztorna”

Lokalizacja:

Wskazane jest zapewnienie warunków naturalnych, odpowiednich dla historycznych osad smolarskich oraz umożliwiających założenie „młyna tartaczego” (pił wodnych) oraz ewentualnie zakładu skutniczego związanego bardzo mocno z wykorzystaniem przemysłu leśnego.

Główne elementy osady leśnej:

- *obiekty przemysłu leśnego związane między innymi z produkcją: smoły, dziegciu, węgla drzewnego, potażu, terpentyny,*
- *obiekty przemysłu tartaczego (w tym młyn wodny) i skutniczego,*
- *osada mieszkalna – mieszkania stałych uczestników programu i gości,*
- *podręczny ogród warzywno ziołowy oraz sad, ewentualnie barcie leśne,*
- *punkt recepcyjny z salą wykładowo-spotkaniową – rolę takiego obiektu może pełnić karczma leśna,*
- *ścieżka edukacyjna wraz z zagospodarowaniem informacyjnym,*

- *droga dojazdowa wraz z parkingiem i infrastrukturą obsługującą.*
- Przewidywani główni uczestnicy projektu osada leśna „Smolarnia Klasztorna”:*
- *Związek Międzygminny Puszcza Zielonka – inicjator i koordynator programu:*
- *Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Łopuchówko,*
- *Lasy Państwowe, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie,*
- *Akademia Rolnicza w Poznaniu, Wydział Leśny i Leśny Zakład Doświadczalny w Zielonce,*
- *Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie,*
- *Wielkopolski Park Etnograficzny, Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy,*
- *Drużyna Janatar Pana Alberta Kiszkurno.*

3.3. „Europejskie Szlaki Kulturowe” – „Szlak Cysterski”, szlaki pielgrzymkowe.

3.3.1. Wprowadzenie

Role „Europejskich Szlaków Kulturowych” zgodnie z zamierzeniami Rady Europy jest rozwijanie poczucia pokrewieństwa i wspólnej przeszłości, niezakłóconej istnieniem granic. Taką funkcję przeznacza się między innymi szlakowi cysterskiemu. Istotnymi szlakami kulturowymi są także szlaki pielgrzymkowe, a jako pierwszy „Europejski Szlak Kulturowy” został opracowany stary szlak pielgrzymów do Santiago de Compostela. Puszcza Zielonka i jej okolice mogą dobrze wpisać się w ideę szlaków kulturowych, ponieważ na tym terenie od dziesięciu wieków krzyżują się różne szlaki cysterskie i pielgrzymkowe.

3.3.2. Cysterski Park Kulturowy Owińska – Radojewo

Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Poznaniu podjął prace nad powołaniem Cysterskiego Parku Kulturowego Owińska – Radojewo. Celem powołania Parku Kulturowego jest ochrona zachowanego dziedzictwa materialnego i krajobrazu kulturowego związanego z działalnością zakonu cysterskiego. Programem tym należy objąć przede wszystkim wieś Owińska i leżącą na drugim brzegi Warty dawną wieś Radojewo znajdującą się obecnie w granicach miasta Poznania. Tereny te stanowiły najstarsze uposażenie cysterek. Powołanie parku po obu stronach rzeki Warty powinno się łączyć z odtworzeniem przeprawy przez rzekę, integrującą przez wieki dobra cysterek, później przejęte przez rodzinę von Treskow.

Cysterskim Parkiem Kulturowym wskazane byłoby objąć także inne ziemie przynależące do cysterek owińskich i cystersów łeknieńsko-wągrowieckich, które zachowały walory naturalne i kulturowe charakterystyczne dla osadnictwa i działalności tego zakonu.

Stolicą Cysterskiego Parku Kulturowego powinny w sposób oczywisty zostać Owińska. Najbardziej odpowiednią siedzibą związaną z promocją i zarządzaniem Parkiem byłyby dawny klasztor cysterek lub inny obiekt wchodzący w skład kompleksu klasztornego, jednak ze względu na aktualne zagospodarowanie tych obiektów, rolę centrum mógłby pełnić pałac von Treskow. Funkcje te pałac mógłby łączyć razem z planowaną dla niego rolą Europejskiej Akademii Środowisk Leśnych i Polnych.

W zakresie powołania Cysterskiego Parku Kulturowego wskazane jest nawiązanie ścisłej współpracy z Poznaniem, który obejmuje obecnie wieś Radojewo.

3.3.3. Cysterski szlak rowerowy Poznań – Owińska - Wągrowiec - Łekno

Jako realizację fragmentu szlaku cysterskiego proponuje się poprowadzenie szlaku rowerowego przez miejsca będące siedzibami cysterskimi oraz krajobrazowo lub kulturowo związane działalnością zakonu. W realizacji tego programu konieczne jest zaproszenie do współpracy miasta i gminy Wągrowiec tam bowiem znajdują się jedne z najważniejszych miejsc cysterskich w Polsce, oraz miasta Poznania, który powinien stać się ważnym węzłem „Europejskich Szlaków Kulturowych”. Należałoby także podjąć współdziałanie organizacjami już działającymi na rzecz zrealizowania szlaku cysterskiego w Wielkopolsce między innymi ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Wielkopolskich.

Przewiduje się wstępnie następujący przebieg rowerowego szlaku cysterskiego: Poznań, Wierzenica, Kicin, Dziewicza Góra, **Owińska**, Zielonka (miejsce noclegowe), Dąbrówka Kościelna, Rejowiec, Skoki, **Wągrowiec** (miejsce noclegowe w klasztorze pocysterskim), **Tarnowo Pałuckie, Łekno.**

Wskazane jest aby realizacja cysterskiego szlaku rowerowego miała charakter kompleksowy tzn. powinna objąć różne elementy związane z technicznym przygotowaniem szlaku oraz jego merytoryczną obsługą.

Na przygotowanie szlaku powinny składać się między innymi następujące elementy:

- *opracowanie trasy szlaku.*
- *wykonanie ewentualnych napraw nawierzchni w miejscach trudniej przejezdnych dla przeciętnego rowerzysty (jeżeli takie odcinki wystąpią),*
- *oznakowanie szlaku rowerowego znakami szlaku cysterskiego – można tu zastosować specjalne formy oznakowania nawiązujące do tradycji historycznej i wyróżniające ten szlak spośród innych tras turystycznych,*
- *w przypadku przebiegu szlaku rowerowego po drogach publicznych wprowadzenie oznakowania drogowego zwiększającego bezpieczeństwo rowerzystów*
- *oznakowanie i opisanie tablicowe obiektów kulturowych i przyrodniczych znajdujących się na szlaku cysterskim ważnych z punktu widzenia merytorycznej treści szlaku.*

- wyposażenie szlaku w elementy małej architektury – miejsca odpoczynkowe, punkty widokowe i inne.
- przystosowanie miejsc noclegowych do obsługi ruchu rowerowego indywidualnego i zbiorowego – jako miejsca noclegowe proponuje się wstępnie ośrodek Akademii Rolniczej w Zielonce i klasztor pocysterski w Wągrowcu
- wydanie przewodnika wraz z mapą informującego o treści szlaku cysterskiego, charakteryzującego przebieg trasy, warunki zakwaterowania, powiązania komunikacyjne.
- ewentualne uruchomienie wypożyczalni rowerów umożliwiającej wypożyczenie roweru w punkcie startowym (Poznań) i pozostawienie na końcu trasy (Wągrowiec) – oferta mogłaby być skierowana do między innymi do osób przyjezdnych np. gości hotelowych,
- promocja rowerowego szlaku cysterskiego.

Osobny ważny element zagospodarowania szlaku cysterskiego stanowi planowana realizacja skansenu archeologiczno-architektonicznego, krajobrazowego i muzeum historycznego w Łeknie.

3.3.4. Europejskie Szlaki Pielgrzymkowe

Z Puszcą Zielonka kojarzone jest przede wszystkim jedno miejsce pielgrzymkowe – Dąbrówka Kościelna, w której Kult Matki Bożej notuje się już od XVI wieku. Trasy pielgrzymkowe do tego miejsca prowadzą przez całą Puszcę Zielonka. Mniej znany obecnie, choć trwający od XVIII wieku jest kult Męki Pańskiej w kościele cysterek w Owińskach. Również w Węglewie w gminie Pobiedziska znajduje się ośrodek kultu maryjnego związany z obrazem Matki Bożej z Dzieciątkiem z XVI/XVII wieku.

Oprócz tych ośrodków pielgrzymkowych o charakterze raczej regionalnym lub nawet lokalnym przez obecny teren Związku przebiegała zapewne jedna z najważniejszych pielgrzymek w dziejach Polski – droga Ottona III od grobu św. Wojciecha w Gnieźnie przez Poznań do Akwizgranu, gdzie znajduje się grób Karola Wielkiego.

Również jak cesarz Otton przez wieki wędrują do grobu św. Wojciecha w Gnieźnie rzesze pielgrzymów a ich drogi od tysiąca lat przebiegają przez Puszcę Zielonka.

Można też przypuścić, że przez Puszcę wędrowano także do słynnego na całą Polskę, od XV wieku, sanktuarium Bożego Ciała w Poznaniu.

Problem szlaków pielgrzymkowych łączy się z koniecznością podjęcia badań nad przebiegiem historycznych traktów przecinających teren Związku. Jest to zagadnienie tym bardziej interesujące, że stosunkowo małe zurbanizowanie znacznej części tego terenu sprzyjało zachowaniu do dnia dzisiejszego starych dróg w ich raczej niezmiennym przebiegu, czasem również z zachowaniem historycznych nazw np. Traktem Królewskim określa się drogę z Murowanej Gośliny przez Starczanowo, Łukowo do Obornik - jest to odcinek drogi z Poznania przez Owińska do Obornik. Tędy więc zapewne między innymi podążano z

pielgrzymką z północnej Wielkopolski i Pomorza do relikwiarza Trzech Hostii w sanktuarium karmelickim Bożego Ciała w Poznaniu.

Nowy bardzo ważnym ośrodek pielgrzymkowym jest „RYBA – BRAMA III TYSIĄCLECIA” nad Jeziorem Lednickim w Imiołkach w gminie Kiszkowo.

Aby idea szlaków pielgrzymkowych na terenie gmin Związku mogła się dobrze rozwijać konieczne jest nawiązanie współpracy z Poznaniem i Gnieznem ze względu na ich charakter centrów pielgrzymkowych, turystycznych i komunikacyjnych.

Właściwe oznakowanie szlaków pielgrzymkowych i ich odpowiednie zagospodarowanie oraz wydanie specjalnych przewodników będzie miało istotne znaczenie dla tak zwanej obecnie turystyki pielgrzymkowej, która dobrze wpisuje się w ideę europejskiego dziedzictwa kulturowego związanego z odkrywaniem własnej tradycji religijnej, historycznej i kulturowej. W realizację tego przedsięwzięcia wskazane jest szczególne zainteresowanie parafii i innych instytucji kościelnych.

3.4. „Europejska Sieć Napoleońska” – Napoleona w Owińskach.

Owińska są miejscem, które może się poszczycić udokumentowanym pobytem cesarza Napoleona – cesarz gościł tu w grudniu 1806 roku. Legenda i literatura przekazują historie planowanego zamachu na cesarza Napoleona. Dzięki zachowaniu obiektów z czasów pobytu Napoleona – klasztor cysterek i zabudowania gospodarcze, możliwe jest stworzenie atrakcyjnego miejsca dla miłośników epoki napoleońskiej. Szczególnie interesującym obiektem możliwym do wykorzystania jest zespół starego browaru pochodzący z 1803 roku. Można go zaadaptować do funkcji gastronomiczno-hotelarskich zaaranżowanych w stylu epoki napoleońskiej.

Z tematyka napoleońska łączy się konieczność odtworzenia przeprawy przez Wartę między Radojewem a Owińskami. Cesarz Napoleon wraz z towarzyszącym mu Dezyderym Chłapowskim i oficerami francuskimi właśnie w Owińskach przepłynął się promem przez Wartę. W miejscu zejścia Napoleona na brzeg w Owińskach wskazane byłoby umieszczenie stosownej informacji w formie np. małego obelisku. Od przeprawy przez Wartę do starego browaru wskazane byłoby zagospodarowanie drogi w stylu z początku XIX wieku.

Z postacią Napoleona łączy się także narodowy poemat „Pana Tadeusz” Adama Mickiewicza. Można więc ideę napoleońska połączyć z polskim wątkiem literackim tym bardziej, że Mickiewicz zapewne przejeżdżał przez Owińska w 1831/1832 roku.

Aby odpowiednio rozpropagować napoleoński wątek Owińsk konieczne jest umieszczenie tej informacji w wersji wielojęzycznej w Internecie.

4. Produkty turystyczne o charakterze regionalnym:

4.1. Szlak kościołów drewnianych

Na terenie Związku Międzygminnego znajdują się kościoły drewniane w następujących miejscowościach:

- Kicin w gminie Czerwonak,
- Wierzenica i Uzarzewo (kościół szachulcowy) w gminie Swarzędz
- Długa Goślina w gminie Murowana Goślina,
- Węglewo w gminie Pobiedziska,
- Kiszkowo, Łagiewniki i Sławno w gminie Kiszkowo
- Skoki (kościół szachulcowy), Jabłkowo, Raczkowo i Rejowiec (dawny zbór), w gminie Skoki.

Kościół drewniane stanowią cenną wartość kulturową krajobrazu Wielkopolski. Jednak, ponieważ najczęściej są zamknięte dlatego trudno jest podziwiać ciekawe wnętrza, natomiast zewnętrzna architektura jest prosta a przez to mniej interesująca. Dla zwiększenia atrakcyjności szlaku kościołów drewnianych należy wydać odpowiednie informatory ukazujące ich historię, walory kulturowe, czasy nabożeństw, oraz drogi dojazdowe. Konieczne jest także określenie godzin otwarcia kościołów lub warunków ich otwierania na życzenie.

Wskazane byłoby wyznaczenie dróg samochodowych i rowerowych umożliwiających zwiedzenie wszystkich kościołów leżących na terenie gmin Związku

4.2. Szlak Warty

Szlaki wodne oraz lądowe prowadzone wzdłuż rzek stanowią w Europie dużą atrakcję turystyczną. Wynika ona z przyjemności podróżowania rzeką lub wzdłuż rzeki oraz z odwiedzania leżących nad rzekami osady. Aby jednak rzeka stanowiła atrakcję turystyczną wymaga odpowiedniego zagospodarowania.

Zachodnią granicę Związku Międzygminnego stanowi Warta. Aktualnie prawie nie jest wykorzystywana turystycznie. Aby system turystyki związany z Wartą mógł dobrze funkcjonować powinien on objąć cały wielkopolski odcinek rzeki. W zakresie zaangażowania gmin Związku w zagospodarowanie turystyczne Warty konieczne byłoby współdziałanie z

miastem Poznaniem jako ważnym punktem bazowym turystyki warciańskiej oraz z miastem Oborniki jako punktem etapowym.

Istniejące zagospodarowanie turystyczne na terenie gmin Związku:

- binduga koło Mściszewa w gminie Murowana Goślina,
- fragment Powiatowego Pierścienia Rowerowego wzdłuż Warty na odcinku między Mściszewem a Promnicami,
- rozpoczęte prace archeologiczne na Ostrowie Radzimskim koło Starczanowa w gminie Murowana Goślina.

Planowane zagospodarowanie turystyczne:

- Uruchomienie żeglugi pasażerskiej na Warcie od Poznania do Obornik z możliwością etapowania trasy,
- Zorganizowanie przystani pasażerskich w Owińskach, Biedrusku, w pobliżu Ostrowa Radzimskiego,
- Zorganizowanie turystycznej żeglugi na Warcie - kajakowej i łodziowej, wraz z pełną obsługą – miejsca przystankowe, transport łodzi i kajaków w górę rzeki do punktu startowego oraz przewóz uczestników spływu,
- Wykonanie trasy rowerowej wzdłuż Warty na odcinku od Poznania do Obornik,
- Odtworzenie przeprawy promowej lub mostowej między Radojewem a Owińskami,
- Odtworzenie (w miarę możliwości – lewy brzeg Warty użytkowany jest przez wojsko) przepraw promowych lub łodziowych w Mściszewie i koło Ostrowa Radzimskiego – prowadziły one do dawnej wsi Radzim na lewym brzegu Warty i dalej do Maniewa .

4.3. Szlaki konne

Na terenie Związku znajdują się dość liczne stadniny koni lub ośrodki agroturystyczne zapewniające jazdę konną. Tutaj również zaczyna się w Stęszewku trasa konna „Wilczy Szlak” licząca 220 km i prowadząca do Lubniewic w Lubuskiem.

Rozwój turystyki konnej, bardzo atrakcyjnej dla coraz szerszego kręgu odbiorców, oraz coraz większe znaczenie hipoterapii wymagają odpowiedniego zagospodarowania terenów przeznaczonych do jazdy konnej. Trudność w realizacji tego zagadnienia polega między innymi na konieczności rozdzielenia szlaków konnych od pieszych i rowerowych. Decyduje o tym zarówno konieczność zapewnienia bezpieczeństwa pieszym i rowerzystom, oraz fakt niszczenia twardych nawierzchni przez kopyta końskie. Dlatego konieczne jest wyznaczenie tras dla koni osobnych od innych tras turystycznych.

4.4. Szlaki sławnych ludzi: August Cieszkowski, Zygmunt Krasiński, Maksymilian Jackowski, Adam Mickiewicz

Na terenie Związku mieszkali lub przebywali ludzie zasłużeni dla kultury polskiej. Szczególnie istotnymi miejscami jest Wierzenica, w której mieszkał i zmarł August Cieszkowski oraz Wronczyn związany z osobą Maksymiliana Jackowskiego Patrona Kółek Rolniczych. Obie te postacie łączą się z ideą kształtowania postaw obywatelskich, pracą dla społeczeństwa, rolnictwem. Zachowanie pozostałego po nich materialnego dziedzictwa oraz pamięci w społeczeństwie jest obowiązkiem współczesnych gospodarzy terenu. Słynne postacie nadają także szczególny wymiar miejscom z którymi są związani stanowiąc dla nich i dla regionu dobrą promocję.

Potencjalnie duże możliwości wykorzystania turystycznego związane są z Wierzenicą należąca dawniej do słynnego filozofa Augusta Cieszkowskiego a później jego syna również Augusta. Dwór Cieszkowskich odziedziczony został przez Rogera Raczyńskiego, aktualnie jest własnością córek Edwarda Raczyńskiego. We wsi znajduje się również kościół drewniany z mauzoleum Cieszkowskich oraz budynek zwany „Akademia”, który miał zapewne pomieścić pierwszą wyższą szkołę rolniczą w Wielkopolsce. Oprócz tego zachowała się jeszcze stara zabudowa wiejska w tym budynek karczmy (obecnie w rękach prywatnych). Dopełnieniem walorów kulturowych są walory przyrodnicze – piękne położenie w dolinie rzeki Głównej, pomnikowe drzewa i aleje oraz stara droga prowadzona na wysokiej skarpie wzdłuż Głównej.

Wierzenica jest wsią która dzięki swoim walorom przyrodniczym i kulturowym, oraz potencjalnym możliwościom wykorzystania pałacu dla celów ogólnospołecznych bardzo dobrze nadaje się do pełnienia funkcji turystycznych o charakterze intelektualnym nawiązującym do spotkań w dworze Cieszkowskich – bywał tu między innymi poeta Zygmunt Krasiński. W przypadku realizacji w Owińskach planowanego centrum Leśnego Parku Tematycznego – Europejskiej Akademii Środowisk Leśnych i Polnych można byłoby pałac wierzenicki a także budynek „Akademii” wykorzystać jako jego odziały.

Dwór Jackowskich we Wronczynie znajduje się w rękach prywatnych, co oznacza raczej małe możliwości wykorzystania go w zakresie turystycznym. Możliwe jest natomiast wykonanie ścieżki edukacyjnej związanej z rodziną Jackowskich.

Zupełnie niedocenionym faktem jest bardzo prawdopodobny przejazd Adama Mickiewicza przez teren gmin Związku w czasie wielkopolskich podróży w 1831-1832 roku. Wskazane

byłoby wykorzystanie tego faktu np. przy aranżowaniu wystroju niektórych lokali gastronomicznych lub upamiętnienie go stosownym pomnikiem.

4.5. Rezerwaty przyrody

Na terenie Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka” znajduje się pięć rezerwatów przyrody, na terenie Parku Krajobrazowego „Promno” znajdują się trzy rezerwaty przyrody. Poza obszarami parków krajobrazowych, nad Wartą w gminie Murowana Goślina znajduje się rezerwat „Śnieżycowy Jar”, a koło Kiszkowa znajduje się ostoja ptactwa wodnego. Interesujące są także pomniki przyrody znajdujące się na tym terenie, między innymi 700-letni cis o pięciu pniach rosnący przy pałacu w Murowanej Goślinie oraz dąb „Bartek” rosnący w Owińskach. Obszar Związku Międzygminnego jest więc bardzo atrakcyjnym terenem pod względem przyrodniczym. Duże znaczenie ma także skupienie rezerwatów przyrody na stosunkowo niewielkim obszarze. Jest to walor, który warto wykorzystać w promowaniu turystyki. Zasadniczo wszystkie cenne przyrodniczo tereny znajdują się w pobliżu tras rowerowych. Do połowy przyszłego roku w ramach dotacji SAPARD dojazd do części z nich zostanie oznakowany specjalnymi drogowskazami. Aby jednak zapewnić ochronę cennych przyrodniczo terenów oraz umożliwić poznanie ich przez turystów konieczne jest wyznaczenie specjalnych ścieżek edukacyjnych, punktów obserwacyjnych, oraz uzupełnienie tablic informacyjnych. Wskazane byłoby przygotowanie także informatora o walorach przyrodniczych gmin Związku.

5. Produkty turystyczne o charakterze lokalnym – „Puszcza Zielonka jako obszar wypoczynku sobotnio-niedzielnego”

5.1. Wstęp

Puszcza Zielonka i jej okolice jest pod względem turystycznym bardzo atrakcyjnym terenem w aglomeracji poznańskiej. Położenie Puszczy w stosunku do Poznania, walory przyrodnicze i małe zurbanizowanie stanowią o jej istotnym znaczeniu dla obsługi sobotnio-niedzielnego ruchu turystycznego. Aby jednak nie zagroził on wartościom przyrodniczym Puszczy, konieczne jest ukierunkowanie jego rozwoju.

5.2. Szlaki turystyki pieszej, ścieżki spacerowe, trasy rekreacyjne dla osób niepełnosprawnych

Podstawowe znaczenie dla turystów sobotnio-niedzielnym, szczególnie zmotoryzowanych, mają szlaki turystyki pieszej i ścieżki spacerowe. Potrzeba wyjazdu z miasta do lasu na spacer-wycieczkę powinna znaleźć na terenie gmin Związku wiele możliwości ciekawych realizacji. Na terenie gmin Związku znajduje się około 150 km znakowanych szlaków pieszych. Wobec zmian w powszechnym zainteresowaniu turystyką pieszą należałoby szlaki turystyczne uzupełnić o ścieżki spacerowe. Wyznaczona (polecana) trasa spacerowa powinna być wygodna dla pieszych o różnej sprawności fizycznej, malownicza oraz powinna zapewniać możliwość jej przejścia w różnych wariantach długości i czasu wycieczki. Specjalnie przygotowane powinny być trasy dla osób niepełnosprawnych. Ich zagospodarowanie musi uwzględniać uwarunkowania związane z poruszaniem się osób na wózkach. Mimo tych ograniczeń trasy te powinny być dobrze wpisane w krajobraz. Wskazane byłoby aby ścieżki spacerowo-rekreacyjne wyposażone były również w ciekawe informacje o walorach przyrodniczych otaczającego terenu. Prawie koniecznym warunkiem jest połączenie ścieżek spacerowych z bezpiecznymi parkingami samochodowymi wyposażonymi w tablicową informację turystyczną. Bardzo dobre byłoby powiązanie z tym parkingiem drobnymi usługami gastronomicznymi.

W jednym z najważniejszych miejsc turystyki pieszej - na Dziewiczej Górze – wskazane byłoby wykonanie wieży widokowej, która byłaby zarazem punktem informacyjnym o Puszczy Zielonka. Wieża widokowa stanowiłaby bardzo dobre uzupełnienie znajdującej się w pobliżu ścieżki przyrodniczo-leśnej „Dziewicza Góra”.

5.3. Zagospodarowanie brzegów jezior - kąpieliska i wędkarstwo

Istotną sprawą dla turystyki na terenie gmin Związku jest zagospodarowanie brzegów jezior. Wykonanie kąpielisk nad jeziorami (tam gdzie to jest możliwe i uzasadnione), wyposażonych w podstawowe elementy obsługi jak plaża, podejście do wody, pomost, wydzielone brodziki dla dzieci, kosze na śmieci i sanitariaty będzie miało podstawowe znaczenie dla podniesienia atrakcyjności turystycznej gmin Związku.

Uregulowania wymaga także rozwiązanie stanowisk wędkarskich. Za niewskazane należy uznać szpelenie brzegów jezior indywidualnymi pomostami wędkarskim. Sprawa ta wymaga uzgodnienia ze środowiskami wędkarskimi.

5.4. Turystyka wodna – kajaki i łodzie

Na terenie gmin Związku istnieją potencjalne możliwości rozwoju turystyki wodnej kajakowej i łodziowej. Możliwe jest wykorzystanie do tego celu rzek: Warty, Głównej i Cybiny oraz jezior – szczególnie większych np. Jeziora Kowalskiego i Jeziora Stęszewskiego w gminie Pobiedziska, Jeziora Lednickiego w gminie Kiszkowo oraz Jeziora Włoka i Maciejak w gminie Skoki.. Zagadnienie to, oprócz spraw ściśle związanych z turystyką wodną – uruchomienie wypożyczalni sprzęt wodnego, budowa przystani, obsługa techniczna, wymagać będzie również prac z przygotowaniem torów wodnych, szczególnie w przypadku rzeki Cybiny i Głównej. Może zająć także konieczność regulacji stosunków wodnych np. poprzez spiętrzenia wód na Cybinie lub Głównej

5.5. Imprezy kulturalno-rekreacyjne

Duże znaczenie dla popularyzacji turystycznej gmin Związku mogą mieć imprezy kulturalno-rekreacyjne. Bardzo modne w zachodniej części Europy (miedzy innymi w Niemczech) są jarmarki średniowieczne prezentujące zarówno kulturę tamtego okresu jak również umożliwiających nabycie różnorodnych produktów sztuki, ludowej, rzemieślniczych oraz płodów rolnych i ogrodniczych. Imprezy te bardzo atrakcyjne turystycznie mają zarazem charakter komercyjny co powoduje, że oprócz promocji regionu posiadają istotne znaczenie ekonomiczne. Do idei takich jarmarków nawiązują już odbywające się w gminach imprezy np. Jarmark Św. Jakuba w Murowanej Goslinie czy targ wiejski w Boduszewie. Cykliczne organizowanie tych imprez w miejscach atrakcyjnych przestrzennie: na rynkach czy placach wiejskich oraz ich odpowiednia promocja może być dla gmin Związku atrakcyjną ofertą turystyczną. Dobrymi miejscami na organizowanie jarmarków są rynki w Kiszkanie, Murowanej Goślinie, Pobiedziskach i Skokach oraz plac Przemysła w Owińskach. Warto podjąć próbę uaktywnienia wsi i wzorem Boduszewa zorganizować targ wiejski płodów rolnych i leśnych np. w Dąbrówce Kościelnej w gminie Kiszkowo lub w Niedźwiedzinach w gminie Skoki

Interesujące w skali aglomeracji poznańskiej mogą być także imprezy kulturalne, sportowe, widowiska historyczne organizowane na terenie gmin Związku pod warunkiem zapewnienia dobrej i ukierunkowanej informacji medialnej. Ciekawym widowiskiem historycznym byłoby np. odtworzenie wizyty cesarza Napoleona w Owińskach.

5.6. Parkingi

Ponieważ dla znacznej ilości turystów najkorzystniejszym sposobem dojazdu do atrakcyjnych miejsc na terenie gmin Związku jest samochód, dlatego koniecznym warunkiem jest istnienie parkingów umożliwiających bezpieczne pozostawienie samochodu. Dotyczy to bardzo różnych form zainteresowania turystycznego: rowerzystów (rower przywieziony samochodem), wycieczkowiczów pieszych, grzybiarzy, korzystających z różnych form rekreacji wodnej. Często istnienie parkingu i stosunkowo dobrej drogi dojazdowej prowadzącej do niego, może mieć podstawowe znaczenie dla zainteresowania turystycznego daną okolicą. Powiązanie parkingu z usługami gastronomicznymi, punktem informacji turystycznej, miejscem biwakowym, ewentualnie wypożyczalnią rowerów pozwoliłoby, stworzyć z parkingów lokalne centra turystyczne. Dobrymi przykładami parkingów (choć nie pełnią one funkcji centrów turystycznych) są parkingi leśne w Boduszewie i Dziewiczej Górze. W najbliższym czasie powstanie podobny parking w Dąbrówce Kościelnej. Bardzo potrzebne jest powstanie parkingu, pełniącego także funkcje centrum turystycznego w Starczanowie oraz w Skrzetuszewie-Imiołkach. Zasadniczo w każdej gminie Związku powinien znajdować się co najmniej jeden parking-centrum turystyczne, związany z obsługą najatrakcyjniejszego terenu turystycznego gminy.

5.7. Usługi gastronomiczne

Ten pozornie drobny dział usług turystycznych zasługuje na osobne wyodrębnienie ze względu na co raz powszechniej rozwijającą się turystykę kulinarną. Ciekawa restauracja czy karczma serwująca regionalne dania może być często główną przyczyną wyboru kierunku wyjazdu turystycznego. Rozwój i szerokie zróżnicowanie tego typu usług może mieć istotne znaczenie dla promocji turystycznej całego regionu. W oparciu o stawy rybne w gminie Kiszkowo można by urządzić „karczmę rybną” np. w Dąbrówce Kościelnej, a wykorzystując zaplecze i tradycje leśno-łowieckie urządzić zajazd z dziczyzną np. w Kątach w gminie Murowana Goślina. Realizacja tego zadania należy do inwestorów prywatnych, ale Związek może pomóc w wypromowaniu atrakcyjnych turystycznie usług gastronomicznych.

5.8. Agroturystyka i usługi hotelarskie

Profesor Andrzej Piotr Wiatrak z SGGW w Warszawie (materiał w: Agroturystyka – szansa dla polskiej gminy, Warszawa 1998 r.) sprecyzowała korzyści z agroturystyki płynące dla wsi i będące udziałem turystów.

Dla wsi są one następujące:

- wykorzystanie wolnych zasobów,
- nowe miejsca pracy,
- dodatkowy dochód,
- poprawa infrastruktury wiejskiej,
- poprawa życia rodzin wiejskich,
- aktywizacja społeczności wiejskiej,
- integracja środowiska wiejskiego,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi,
- ochrona środowiska i estetyzacja wsi,
- kontakt z innymi wzorcami kultury,
- rozwój osobowości mieszkańców wsi.

Dla turystów korzystanie z agroturystyki ma następujące znaczenie:

- bezpośredni kontakt z przyrodą,
- aktywny wypoczynek w wiejskiej przestrzeni, kontakt ze zwierzętami,
- korzystanie ze świeżej żywności,
- poznania cyklu produkcji żywności,
- uczestnictwo w życiu gospodarstwa rolnego,
- bezpośredni kontakt z miejscową ludnością,
- poznanie kultury regionu,
- rozwijanie zainteresowań.
- zdobywanie nowych umiejętności.

Przedstawione zalety agroturystyki ukazują jej bardzo szerokie znaczenie. Niekoniecznie jednak wszystkie jej cech sprawdzają się na terenie gmin Związku. Należy dążyć do wypracowania właściwego modelu agroturystyki dla danego regiony. W przypadku gmin Związku najwłaściwsze wydaje się oprócz obsługi turystyki dłuższej – pobytovej, także obsługę ruchu weekendowego. Gospodarstwa agroturystyczne mogą być także dobrą bazą noclegową obsługującą trasy rowerowe i pozwalającą na organizowanie wędrownych (etapowych) wycieczek rowerowych.

Podobną rolę jak agroturystyka powinny spełniać istniejące na terenie Związku ośrodki wczasowe i szkoleniowe.

Tak jak w przypadku usług gastronomicznych, organizacja agroturystyki należy do inwestorów prywatnych, ale Związek może szeroko promować gospodarstwa agroturystyczne.

5.9. Obiekty sportowo-rekreacyjne np. pola golfowe, tory hipiczne, obiekty usług lotniczych, korty tenisowe, zespoły boisk sportowych i inne

Proponuje się aby tereny wycofane z produkcji rolniczej, a także tereny powyroboiskowe przeznaczać nie pod intensywną zabudowę, ale lokalizować tam obiekty sportowo-rekreacyjne, szczególnie takie, które nie wymagają dużej zabudowy obsługującej. Obiekty takie powinny być dobrze wpisane krajobrazowo i nie powinny mieć negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze. Z punktu widzenia krajobrazowego atrakcyjne przedstawiają się pola golfowe i tory hipiczne. W bardziej zurbanizowanych terenach możliwa jest lokalizacja kortów tenisowych lub zespołów boisk sportowych. Na bazie lotnisk w Kobylnicy (Ligowiec) i Bednarach możliwe jest rozwijanie różnorodnych sportów lotniczych.

5.10. Plenery malarskie i fotograficzne

Stosunkowo mało popularne jest promowanie wartości krajobrazowych Puszczy Zielonka i jej okolic. W oparciu o istnienie Ośrodka Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu, który znajduje się w Skokach, można byłoby rozwijać działania artystyczne związane z Puszcza. Organizowanie plenerów artystycznych: malarskich, fotograficznych, graficznych, rzeźbiarskich, miałyby istotne znaczenie dla kształtowania wizerunku Puszczy jako terenu doznań intelektualnych. Działania twórcze powinny mieć swój finał w formie szeroko dostępnych wernisaży i wydawnictw ukazujących artystyczne oblicze Puszczy. Działalność artystyczna powinna obejmować możliwie szerokie grono uczestników np. poprzez organizowanie otwartych konkursów fotograficznych w różnych kategoriach fotografii; między innymi przyrodniczej, społecznej, krajoznawczej.

5.11. Turystyka kongresowo-biznesowa

Bardzo modna w ostatnim czasie staje się turystyka kongresowo-biznesowa. Organizowanie kongresów naukowych, szkoleń, spotkań biznesowych w atrakcyjnych obiektach położonych w malowniczych krajobrazach ma duże znaczenie także dla zainteresowania się regionem. Istniejące na terenie Związku ośrodki w Kamińsku („Dwa Stawy”), Krześlicach (Pałac w Krześlicach) i w Wojnowie („Villa Mon Repos 1836”), świadczą o atrakcyjności i ważnym

znaczeniu takich miejsc. Interesującymi ośrodkami turystyki kongresowo-biznesowej mogłyby być Owińska (między innymi planowane centrum Leśnego Parku Tematycznego), Wierzenica, Nieszawa, Łopuchówko, a także inne tereny, które posiadają potencjalną bazę np. zespoły dworskie lub pałacowe o ciekawych założeniach krajobrazowych.

6. Rekomendacje

6.1. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie zagospodarowania turystycznego.

Dla odbiorcy usług turystycznych nie istotne są granice administracyjne, ale ważna jest kompleksowość oferty turystycznej. Dlatego realizacja niektórych tematów wymaga wyjścia poza obszar Związku - nawiązania współpracy w zakresie zagospodarowania turystycznego z sąsiednimi gminami.

6.1.1. Poznań

Konieczność podjęcia wielostronnej współpracy z Poznaniem wynika przede wszystkim z następujących przyczyn:

- mieszkańcy Poznania stanowią największy rynek odbiorców usług turystycznych,
- Puszcza Zielonka może być atrakcyjnym terenem rekreacyjno-wypoczynkowym dla osób odwiedzających Poznań,
- integracja turystyczno-rekreacyjnego zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania i gmin Związku może być twórczą kontynuacją poznańskich klinów zieleni,
- Poznań jest głównym węzłem transportowym umożliwiającym dotarcie na teren,
- Poznań jest punktem orientacyjnym wskazującym położenie Puszczy Zielonka dla osób spoza regionu.

Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” od kilku lat współdziała z miastem Poznaniem w rozwiązywaniu interesujących obie strony problemów, między innymi dotyczy to zagadnień transportowych. Bardzo atrakcyjne z punktu widzenia zagospodarowania turystycznego jest także prowadzony przez Miejską Pracownię Urbanistyczną w Poznaniu temat: „Pasma aktywizacji turystycznej”. Wyznacza on na terenie Poznania i przyległych gmin obszary w których dominują określone wartości kulturowe, historyczne i przestrzenne wyróżniające dany teren i stanowiące zarazem potencjalną ofertę turystyczną. Miejska Pracownia Urbanistyczna uważa, iż między innymi w oparciu o tematy pasm powinna się rozwijać współpraca w zakresie zagospodarowania przestrzennego Poznania i sąsiednich gmin.

Realizacja tego tematu może przynieść duże korzyści przestrzenne, kulturowe, turystyczne i promocyjne wszystkim uczestniczącym gminom. Teren Puszczy Zielonka objęty jest pasmem „Tradycji rolnej i leśnej”, co związane jest w dużej mierze z działalnością rolną i leśną zakonu cysterskiego na tych terenach, a później po kasacie klasztorów, z działalnością rodziny von Treskow i administracji leśnej na tych terenach. Wskazana jest kontynuacji współpracy z MPU w zakresie realizacji tego tematu.

Do najważniejszych tematów, których powinna dotyczyć współpraca z Poznaniem należy zaliczyć:

- współpraca przy powołaniu Cysterskiego Parku Kulturowego Owińska-Radojewo,
- odtworzenie przeprawy przez Wartę między Radojewem a Owińskami,
- współpraca w realizacji tematu Leśnego Parku Tematycznego,
- zagospodarowanie przez miasto Poznań turystyczne północnego, nadwarciańskiego klina wraz z wyznaczeniem turystycznych dróg pieszych i rowerowych nad Wartą,
- kontynuowanie współpracy przy zagospodarowywaniu wschodniego klina zieleni – Cybińskiego.

6.1.2. Suchy Las i Oborniki

Współpraca z gminami Suchy Las i Obornik ma istotne znaczenie dla zagospodarowania turystycznego obu brzegów Warty. W obecnej chwili znaczna część terenów lewobrzeżnych znajduje się w użytkowaniu wojska. Konieczne jest jednak planowanie zagospodarowania turystycznego uwzględniającego możliwość udostępnienia przez wojsko tych terenów.

W zakresie realizacji Leśnego Parku Tematycznego przewiduje się wykorzystanie osady Łysy Młyn (gmina Suchy Las), która zostałaby wyłączona z obszaru działań wojskowych.

Bardzo interesujące z punktu widzenia turystycznego są również dwie leżące niedaleko Łysego Młyna dawne wsie; Glinno – miejsce urodzenia Wojciecha Bogusławskiego – Ojca Teatru Narodowego oraz Chojnica z ruinami renesansowego kościoła.

Możliwość udostępnienia tych miejscowości dla turystów (obecnie znajdują się w granicach poligonu) oraz otwarcie przeprawy przez Wartę w Owińskach, pozwoliłoby na stworzenie niezwykle ciekawej trasy turystycznej: Owińska - Łysy Młyn - Chojnica - Glinno - Złotniki.

6.1.3. Wągrowiec i Rogoźno

Nawiązanie współpracy z Wągrowcem wynika między innymi z planów realizacji Cysterskiego Szlaku Rowerowego. Współpraca ta pozwoliłaby także na budowanie

zintegrowanej infrastruktury turystycznej w oparciu o linię kolejową Poznań - Wągrowiec co ma znaczenie dla powiązania turystyki rowerowej i pieszej z transportem kolejowym. Rozszerzając współpracę turystyczną także na gminę Rogoźno integruje się turystycznie atrakcyjne tereny przylegające do północnych granic gmin Skoki i Murowana Goślina.

6.1.4. Łubowo, Klecko, Gniezno

Głównym celem nawiązania współpracy turystycznej z gminami Łubowo i Klecko jest objęcie zintegrowanym zagospodarowaniem turystycznym całego Lednickiego Parku Krajobrazowego. Wynika stąd także konieczność współdziałania turystycznego z Gniezdem jako bardzo ważnym ośrodkiem historycznym, kulturowym i turystycznym. Podjęcie takiej współpracy pozwoliłoby na ściśle zintegrowanie działań turystycznych na terenie gmin Związku z najważniejszym odcinkiem Szlaku Piastowskiego: Poznań – Ostrów Lednicki – Gniezno. Miało by to wpływ między innymi na podniesienie rangi turystycznej Radzimia, jako jednego z ważnych grodów piastowskich, oraz na promocję przebiegających przez Puszcę Zielonka dróg i powiązań, które mogą wywodzić się jeszcze z czasów piastowskich.

6.1.5. Kostrzyn i Czarniejewo

Współpraca turystyczna z gminami Kostrzyn i Czarniejewo znacznie rozszerzyłaby możliwości zintegrowania z systemem turystycznym Związku, Parku Krajobrazowego „Promno”, który w obecnej chwili leży dość peryferyjnie w stosunku do całego obszaru Związku Międzygminnego. Atrakcyjność przyrodnicza i kulturowa gmin Kostrzyn i Czarniejewo dodatkowo ubogaciłaby ofertę turystyczną Związku, szczególnie w zakresie rozwoju tras rowerowych, zagospodarowania Leśnego Parku Tematycznego, turystyki konnej oraz szlaku sławnych ludzi.

6.2. Zapewnienie dogodnego dojazdu na teren gmin Związku komunikacją szynową.

Bardzo ważne znaczenie dla obsługi ruchu turystycznego na terenie gmin Związku mają linie kolejowe Poznań - Gniezno i Poznań - Wągrowiec. Problemem jest jednak niedoinwestowanie linii Poznań – Wągrowiec. Związek powinien dążyć do poprawy warunków funkcjonowania tej linii kolejowej, tym bardziej, że w przypadku podniesienia prędkości pociągów na tej trasie i zintegrowania jej z transportem samochodowym i rowerowym, byłoby to najszybsze i najbardziej optymalne z punktu widzenia ekologicznego połączenie gmin Skoki, Murowana Goślina i Czerwonak z centrum Poznania.

Pociągi powinny zapewniać łatwą możliwość przewożenia rowerów, a w dni wolne nawet większej ich ilości.

6.3. Współpraca z instytucjami i organizacjami mogącymi mieć wpływ na podniesienie atrakcyjności turystycznej gmin Związku.

Bardzo ważna dla turystycznego rozwoju gmin Związku jest kontynuacja bardzo dobrej współpracy z Nadleśnictwem Łopuchówko, Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego oraz Regionalnym Ośrodkiem Badań i Dokumentacji Zabytków w Poznaniu. Za istotne należy uznać nawiązanie stałej współpracy Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i Muzeum Łowiectwa i Środowiska Naturalnego w Uzarzewie oraz z lokalnymi stowarzyszeniem na terenie gmin Związku w celu wspólnej realizacji zadań turystycznych.

W związku z podpisaniem 29.06.2004 roku listu intencyjnego – porozumienia o współpracy z Wielkopolską Izbą Turystyki, Wielkopolską Wyższą Szkołą Turystyki i Zarządzania oraz VI Liceum Ogólnokształcącym konieczne jest określenie szczegółowych zadań przewidzianych do realizacji na terenie Puszczy Zielonka. W początkowym okresie tej współpracy Związek mógłby zaproponować wspólne podejmowanie działań w zakresie organizowania imprez turystycznych na terenie Puszczy oraz współuczestnictwo w utrzymaniu szlaków turystycznych.

6.4. Współpraca z wyższymi uczelniami w zakresie prowadzenia prac badawczych, realizacji praktyk i plenerów studenckich oraz wykonywania prac dyplomowych dotyczących terenu Związku.

Współpraca z wyższymi uczelniami może być pożyteczna dla Związku w zakresie pomocy w rozpoznawaniu i rozwiązywaniu różnych szczegółowych zagadnień z terenu gmin Związku. Wskazane byłoby opracowanie listy zagadnień, które mogłyby być realizowane w ramach prac studenckich albo w czasie praktyk studenckich na terenie Związku.

Współpraca z uczelniami stanowi także jeden z elementów promocji walorów przyrodniczych i kulturowych

6.5. Uczestnictwo w związkach turystycznych oraz organizacjach, których działalność ma znaczenie dla zagospodarowania turystycznego Puszczy Zielonka.

Uczestnictwo w związkach i organizacjach turystycznych może być istotne ze względu na promocję gmin Związku, pomoc w rozwiązywaniu zagadnień merytorycznych, dostęp do informacji oraz uzyskiwanie dotacji finansowych. Uczestnictwo w jakiejś organizacji, szczególnie jeżeli związane to jest z większymi kosztami finansowymi, powinno wynikać z merytorycznego uzasadnienia członkostwa.

6.6. Promocja tematu turystycznego: lokalne punkty informacyjne, strona internetowa www., współpraca z mediami, współpraca z ośrodkami informacji turystycznej i biurami turystycznymi.

Lokalne punkty informacji turystycznej powinny się znaleźć co najmniej w każdej miejscowości będącej siedzibą gminy. Najlepiej jeżeli znajdą się one w urzędzie, ośrodku kultury lub księgarni. Oprócz możliwości zakupu wydawnictw o gminach Związku, turysta powinien tam otrzymać informacje o głównych atrakcjach turystycznych, punktach gastronomicznych, miejscach noclegowych, oraz o imprezach kulturalno-rekreacyjnych odbywających się na terenie Związku.

Współcześnie jedną z najważniejszych form promocji jest posiadanie strony internetowej, która zapewni przekazanie w sposób krótki, kompetentny i atrakcyjny najważniejszych walorów turystycznych gmin Związku. Strona ta powinna być łatwa do znalezienia dla wyszukiwarek internetowych przy zastosowaniu różnych kluczowych słów związanych z turystyką i rekreacją oraz wartościami przyrodniczymi i kulturowymi.

Wielkie znaczenie dla promocji turystycznej ma współpraca z mediami. Wskazane jest docieranie do różnych mediów, które posiadają różne grupy odbiorców. Produkt turystyczny, którym pragnie zainteresować się media musi być dobrej jakości oraz atrakcyjny szczególnie w porównaniu z innymi podobnymi ofertami turystycznymi.

Promocja przez ośrodki informacji turystycznej i biura turystyczne jest często najprostszą i najskuteczniejszą formą dotarcia do potencjalnego klienta, który szuka ściśle określonych informacji np. atrakcyjne tereny dla rodzinnej turystyki rowerowej lub spokojne miejsce do odpoczynku w lesie.

6.7. Wydawanie materiałów informacyjnych dotyczących walorów turystycznych przyrodniczych i kulturowych gmin Związku

Dla promocji turystycznej Związek powinien na bieżąco przygotowywać różne materiały informacyjne. W związku z tym wydaje się korzystne aby Związek dysponował podkładem mapowym umożliwiającym nanoszenie różnych treści i prawami do wydawania własnych map. Podjęcie takiego tematu wymaga przeprowadzenia analiza finansowych.

Związek mógłby zainicjować wydawanie zeszytów „Puszcza Zielonka” poświęconych turystyce, przyrodzie historii i kulturze na terenie gmin Związku. Wydawnictwo takie oprócz funkcji promocyjnych i inspiracji do zainteresowania się regionem, mogłoby stać się zbiorem cennych informacji, często o ulotnym charakterze, inspirującym różne przedsięwzięcia turystyczne i pomocnym w przygotowywaniu materiałów turystycznych oraz opracowań historycznych.

6.8. Baza danych turystycznych

Dla właściwego zarządzania turystyką na terenie gmin Związku konieczne jest utworzenie bazy danych turystycznych gmin Związku, w której zebrane byłyby informacje na temat infrastruktury turystycznej, wartości przyrodniczych i kulturowych, archiwum publikacji o turystyce w regionie oraz informacje na temat wykorzystania turystycznego Puszczy Zielonka i jej okolic.

6.9. Starania o pozyskanie sponsorów i funduszy na realizację celów turystycznych.

Wskazane jest rozpoznanie różnych źródeł i możliwości finansowania przedsięwzięć turystycznych oraz zagadnień które podnoszą wartość turystyczną gmin Związku np. działania z zakresu kultury, renowacji zabytków, ochrony przyrody.

Związek powinien mieć przygotowane różne projekty dotyczące zagospodarowania turystycznego, aktywizacji turystycznej mieszkańców, ochrony dziedzictwa kulturowego, ochrony przyrody, ekologii i innych pokrewnych dziedzin, aby móc szybko i kompetentnie zgłaszać się do programów ogłaszanych przez Unię Europejską.

7. Ustalenia końcowe

Każdy z przedstawionych programów rozwoju turystycznego przed przystąpieniem do fazy realizacji wymaga przygotowania opracowania koncepcyjnego poprzedzonego ewentualnymi

pogłębionymi studiami zagadnienia oraz analizą problematyki ekonomicznej. Projekt danego przedsięwzięcia pozwoli na określenie zakresu planowanych robót w tym również ich rozdział na poszczególne gminy Związku oraz gminy poproszone o współpracę w zakresie realizacji zagadnień turystycznych.

Strategia rozwoju turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” zakłada kierunki zaangażowania turystycznego gmin na podstawie istniejących uwarunkowań, potencjalnych możliwości oraz rozpoznania rynku turystycznego – potencjalnych odbiorców. Należy jednak założyć monitorowanie realizowanych przedsięwzięć turystycznych oraz badanie ich jakości i efektywności. Może zajść także konieczność korekty lub zmiany przyjętej strategii w zależności od mody i zapotrzebowań rynkowych. Przyjęta strategia nie ogranicza więc podejmowania innych działań związanych z organizowaniem i obsługą ruchu turystycznego pod warunkiem, że nie będą one zagrażały istniejącym walorom przyrodniczym i kulturowym oraz nie będą w sprzeczności z dobrze już funkcjonującymi usługami turystycznymi.

Realizacja zadań w zakresie zagospodarowania turystycznego musi być ściśle powiązana z całą problematyką zagospodarowania przestrzennego gmin Związku. Ład przestrzenny i właściwie kształtowany krajobrazu przyrodniczy i kulturowy stwarzają klimat w którym turysta dobrze się czuje, chętnie przebywa i korzysta z usług turystycznych.